Lababidi, A. ve Ökten, C. E. (2021). Suriyeli Arap mülteci öğrenciler için yaniltıcı eşdeğerlik. *International Journal of Language Academy*, 9 (1), 1-26.

Volume 9/1 March 2021

p. 1/26

Article History:

Received

04/12/2020

Accepted

31/12/2020

Available online

20/03/2021

SURİYELİ ARAP MÜLTECİ ÖĞRENCİLER İÇİN YANILTICI EŞDEĞERLİK

False Friends for Syrian Arab Refugee Students

Ahmad LABABIDI ¹

Celile Eren ÖKTEN²

Öz

Tarihsel sebepler neticesinde Türkçe ve Arapça, ödünç sözcükler ve dil bilgisel tanımlamalar açısından bir etkileşim içerisinde. Bu çalışmanın amacı, iki dilde telaffuzları aynı olan fakat kullanımları farklı çok sayıda ortak sözcükten yola çıkarak, anadili Arapça olan mülteci öğrencilerin Türkçe derslerinde karşılaşılabilecekleri zorluklara çözüm önerileri getirmektir. Bu sözcüklerden bir kısmı, “aile, cadde, harf, şey vb.” örneklerinde olduğu gibi her iki dilde de aynı anlamda kullanılmaktadır. Bir kısmı ise, “sanat, fen, vücut, fiyat vb.” gibi, anlam ve kullanım bakımından çeşitli farklılıklar göstermektedir. 2019 yılında Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PIKTES) ve Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğünün işbirliği ile yayınlanan “Yabancı Uyruklu Öğrenciler için Türkçe” adlı ders kitabı, çalışmanın veri kaynağıdır. Bu kitapta yer alan Arapça kökenli sözcükler, çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan yaniltıcı eşdeğerlik açısından incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilen çalışma, doküman incelemesine göre desenlenmiş ve dokümanın özgünlüğü için de olgubilime başvurulmuş ve öğrencilerin tecrübelerinden yararlanılmıştır. Arapça kökenli sözcüklerin toplam sayıları ve tekrar sıklıkları tespit edilmiştir. Arapça alanından bir uzmanın görüşleri alınarak betimsel analiz yoluyla bu sözcüklerin yaniltıcı eşdeğerlik durumu sınıflandırılmış ve yorumlanmıştır. Sonuç olarak “Yabancı Uyruklu Öğrenciler için Türkçe”

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, ahmadlababidi92.al@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6010-6603>

² Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, celile@yildiz.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-5541-648X>

(2019) ders kitabındaki Arapça ve Türkçe arasındaki yanıltıcı eşdeğerli sözcüklerin Arapça ve Türkçe anlamları, kullanım bağlamları dikkat edilerek verilmiştir. Sınıflandırma sonucunda elde edilen sözcük listesi ve geliştirilen sözcük öğretimi etkinlikleri, Arap mülteci öğrencilere söz varlığı öğretiminde öğretmenlere destek materyal olacaktır.

Anahtar sözcükler: Suriyelilere Türkçe öğretimi, sözcük öğretimi, yanıltıcı eşdeğerli sözcükler

Abstract

Due to historical reasons, Turkish and Arabic have interacted in terms of borrowed words and grammatical definitions. This study aims to provide solutions to the difficulties that refugee students whose native language is Arabic may encounter in Turkish lessons, based on many familiar words with the same pronunciation in two languages. Both languages use these words in the same sense, such as "family, street, letter, thing, vice versa." Some of them differ in terms of meaning and use, such as "art, science, body, price, vice versa." The textbook, "Turkish for Foreign Students", published in 2019 in cooperation with the Project on Supporting the Integration of Syrian Children into the Turkish Education System (PIKTES) and the General Directorate of Lifelong Learning, is the starting point of this study. We examined the Arabic borrowed words in this book regarding false friends that constitute the study's theoretical framework. The study, which was carried out with the qualitative research method, was patterned according to the document analysis, and phenomenology was applied for the originality of the document, and the experiences of students were taken into account. The total numbers and repetition frequencies of the words of Arabic origin were determined. The misleading equivalence of these words was classified and interpreted through descriptive analysis by taking the opinions of an Arabic expert. In the determination of false friends in the textbook "Turkish for Foreign Students" (2019), explanations and activity suggestions were presented to teachers as supplementary material in vocabulary teaching to Arab refugee students.

Keywords: Teaching Turkish to Syrians, teaching vocabulary, false friends

1.GİRİŞ

Türkler, İslamiyet'i kabul ettikten sonra Araplarla sürekli iletişimde bulunmuşlardır. Bu etkileşim neticesinde önemli gelişmeler yaşanmış; Araplara hem Türkçeyi öğretmek hem de Türk kültürünü tanıtmak amacıyla Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi kitabı olarak değerlendirilebilecek bazı eserler kaleme alınmıştır (Özdemir, 2018). Bunlardan bazıları; Türk dili tarihinde bilinen ilk sözlük olarak kabul edilen Divânu Lugâti't Türk, 11. yüzyılda Kaşgarlı Mahmud tarafından Araplara Türkçe öğretmek için yazılmıştır (Aksu, 2016, s. 41). Bu eser, bir taraftan edebiyat tarihi açısından bir taraftan da Türkçeyi yabancılara öğretmesiyle eğitim bilimleri açısından değerli bir sözlüktür (Zorbaz, 2013, s. 159). Bir diğer eser ise, Mısır'da Ebu Hayyan tarafından ele alınan Kitâbu'l İdrâk Li-Lisâni'l-Etrâk'tır. Bu eser, İskenderiye Mektebi metoduyla bulunduğu bölgenin Türkçesini inceleyerek hem Kıpçak hem de Oğuz Türkçesi ile harmanlanmış dilbilgisi kitabı ve sözlük olarak ele alınmıştır (Baskın, 2012, s. 50). Bu bağlamda ele alınabilecek eserlerden bir diğeri, Ed-Dürretü'l Mudiyyefi'l-Lügati't Türkiyye'dir. Eser, Memlükler döneminde Araplara Türkçeyi öğretmek amacıyla yazılmış bir sözlüktür. Yazarı ve yazıldığı yer belli değildir (Zorbaz, 2013, s.161). Bir diğer önemli eser de 13. ya da 14. yüzyılda Altın Ordu Devleti'ne bağlı Kırım Yarımadası'nda ticari faaliyetlerde bulunan Ceneviz ya da Venedikliler tarafından kaleme alınan Codex Cumanicus'tur. Codex Cumanicus, birçok farklı amacın yanı sıra Türkçe öğretiminde kullanılabilecek bir eser olarak yazılmıştır. Latin alfabesinin Gotik yazısıyla yazılmış bu eserin, muhtemelen Kefe şehrinde kaleme alındığı düşünülmektedir. İki bölümden oluşan eser; o dönemin yazı dilini değil, Kıpçakların konuşma dili ve ağızlarını yansıtmaktadır (Zorbaz, 2013, s.178). Eski Anadolu Türkçesi döneminde yabancılara Türkçe öğretimiyle ilgili tek eser, İbnü Mühennâ Lügati olarak da bilinen Hilyetü'l-İnsân ve Heybetü'l-Lisân'dır yazmıştır (Bayraktar, 2003: s.58).

Yabancılar Türkçe öğretimi çalışmaları, Cumhuriyet döneminde üniversitelerin önderliğinde gelişerek devam etmiştir. Ankara Üniversitesi (TÖMER), Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi ve Dokuz Eylül Üniversitesi bu alanda öncü kurumlardandır (Biçer, 2012, s.127). Öte yandan, 2009 yılında kurulan Yunus Emre Enstitüsü bünyesinde yürütülmekte olan kurslar, yabancı dil olarak Türkçe öğrenmek isteyenlere çeşitli programlarla Türkçe öğrenim imkânı sağlanmıştır (Biçer ve Kılıç, 2017, s. 651).

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım çabası kapsamında yabancılar Türkçe öğretimi için "Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı, ADOÇP" (Common European Framework of Reference for Languages, CEFR) kullanılmaya başlanmıştır. ADOÇP, Avrupa çapında geniş ölçüde kabul edilmiş olup dünya çapında da yaygın hale gelmiştir. ADOÇP yabancı dil öğretimi, üç düzeyde altı basamağa ayrılmıştır: A1, A2 (temel); B1, B2 (orta) ve C1, C2 (ileri) dil düzeylerinden oluşmaktadır (CEFR, 2020).

1.1. Türkiye'deki Mülteci Eğitimi

2011 yılında Suriye'de iç savaş sebebiyle milyonlarca Suriyeli göçe maruz kalmıştır. Bugün Türkiye'de 2020 yılı Göç İdaresi verilerine göre 3,6 milyon civarında Suriyeli bulunmaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020). Suriyeli mülteciler göç ettikleri yerlerde savaşın getirmiş olduğu bir dizi sorunla karşı karşıya kalmışlardır. İleriki yıllarda daha büyük toplumsal sorunların ortaya çıkmaması için Suriyeli öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarına yönelik çeşitli projeler ve çalışmalar uygulanmaktadır (İltar ve Dünder, 2018, s. 529). Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı da 2012'de "Türkiye Burs Programı"nı başlatmıştır. Bu programa hem yurt dışından gelen öğrenciler hem de Suriyeli mülteci öğrenciler dâhil olmuştur (Nimer, 2019, s. 12).

Ocak 2020 verilerine göre Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmî okullarda 684.919 Suriyeli öğrenci Türkçe müfredatla eğitim görmektedir (MEB, 2020). Suriyeli öğrencilerin eğitim öğretim ihtiyaçlarına cevap verilebilmesi ve onların Türk eğitim sistemine entegrasyonunun desteklenmesi için 2016 yılından bu yana Milli Eğitim Bakanlığı ve Avrupa Birliği ortaklığıyla Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklemesi Projesi (PIKTES) sürdürülmektedir (Gençoğlu, 2019, s. 866). Bu projenin temel amacı, Suriyeli öğrencilerin eğitime erişimini kolaylaştırmak ve eğitim hayatlarına devam etmelerini sağlamaktır (Çiftçi, 2019, s. 4).

Aynı zamanda, Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü ile Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) iş birliğinde, Türkçe Dil Öğrenimine ve Meslekî Eğitime Erişiminin Arttırılması Projesi de devam etmektedir (MEB, 2019). Bu bağlamda mülteciler için hazırlanan "Yabancı Uyruklu Öğrenciler için Türkçe" (2019) ders kitabı ve hikâye seti, ilk ve ortaokulda kullanılmaya başlanmıştır. Çalışmanın kaynağını bu ders kitabı oluşturmaktadır.

1.2. Yanıltıcı Eşdeğerlik

Türkler ve Araplar eskiden beri beraber yaşadıkları için Arapça ve Türkçe arasında çok sayıda sözcük alışverişi olmuştur. Türkler yaşadıkları bu büyük coğrafyada çok sayıda devlet kurmuş, çeşitli dillerle etkileşimde bulunmuştur. Bu dillerden biri de Arapçadır. Kur'an dilinin Arapça olması ve Arapların Türklerin hâkimiyeti altında uzun yıllar yaşaması sonucunda Türkçeye Arapçadan çok sayıda sözcük girmiştir. Sosyal hayattaki etkileşim sonucunda diller arasında sözcük alışverişinin sebepleri şöyle sıralanmaktadır:

- Sosyal hayattaki köklü değişiklikler
- Din ve medeniyet dairesindeki değişiklikler
- Tercüme faaliyetleri
- Alfabe değişiklikleri
- Geri kalmışlık
- Dil bilinci eksikliği
- Çok coğrafya değiştirmek
- Dilin türetme yapısının kısırlığı
- Bilimsel ve teknolojik yenilikler
- Özenti kişilerin beğenilme arzusu (Durmuş, 2004, s. 2).

Diller arasındaki bu etkileşim neticesinde bir dilden alınan sözcüklerin bir kısmı kaynak dildeki anlamını korurken bir kısmı da farklı sebeplerle anlam değişimine uğramıştır. Bu durum, iki dil arasında yazılış ve söylenişleri aynı olan fakat anlam bakımından çeşitli farklılıklar arz eden yanıtıcı eşdeğer sözcüklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Vrbinc ve Vrbinc (2014), yanıtıcı eşdeğerliliğin, sözdizimsel çalışmalar açısından çeviribilimde, anlam bilgisi ve sözcük öğretimi için kullanılan iki dilli sözlük bilgisinde eskiden beri çok bilinen bir sorun olduğuna dikkati çekerler.

Direkçi ve Gülmez (2012), yanıtıcı eşdeğerliliği şu şekilde tanımlar: yanıtıcı eş değer, kaynak dildeki bir sözcüğün hedef dildeki bir sözcükle yazılışlarının ve okunuşlarının aynı, anlamlarının farklı olması durumudur (Direkçi ve Gülmez, 2012, 133). Örneğin "Simit" sözcüğü, Arap alfabesiyle "سميد", Arapçada "İrmik" (bkz.almaany) anlamına gelirken Türkçede ise "Halka biçiminde, genellikle üzerine susam serpilmiş çörek" anlamına gelmektedir (bkz.tdk.com.tr). Yayıncı ve Argynbayev (2014) de çalışmalarında yanıtıcı kökteşleri yanıtıcı eşdeğerlik olarak tanımlarlar. Ana dil ve hedef dilde biçim ve sesletim olarak aynı, fakat anlam olarak farklılık gösterirler. Kökteş sözcükler tarihsel olarak genelde aynı kaynaktan türeyen dilsel biçimlerdir (Crystal, 1997'den aktaran Yayıncı ve Argynbayev, 2014). Aynı dil ailelerinde ödünçlemeler sonucu görülmektedirler. Arapça ile Türkçe aynı dil ailesine ait olmamakla birlikte Arapçanın tarihsel süreçte ilim dili olması, Doğu dünyasının "lingua franca"sı olarak kabul edilmesinden dolayı Türkçe ile Arapça arasında ödünçlemeler oldukça fazla gerçekleşmiştir.

Yanıtıcı eşdeğerlik temelde ikiye ayrılır: Tam eşdeğerlik ve kısmi eşdeğerlik. Tam eşdeğerlikte birinci ve ikinci dil arasında sözcüğün anlam bilgisi olarak tamamıyla farklı olması söz konusudur. "Sanat" sözcüğü bu duruma örnektir. Kısmi eşdeğerlikte ise aynı anlam paylaşılabilirdiği gibi en az bir veya daha fazla farklı anlamlar da olabilir. Bu duruma da "metin" sözcüğü örnek verilebilir.

Ana dili Arapça olanların, Türkçeyi öğrenirken karşılaştıkları en önemli problemlerden biri yanıtıcı eşdeğer sözcüklerin Türkçe bağlamındaki kullanımlarını karıştırmalarıdır. Bu durum bu sözcüklerin cümlede kullanımını geciktirmekte ve yazma becerisinde yetkinlik geliştirememelerine yol açmaktadır. Türkçe derslerinde kültürlerarası iletişimsel yetkinliğin gelişim için yanıtıcı eşdeğer sözcüklerin farkındalığı önemlidir. Öğrencilerin eksik sözcük bilgisi iletişimde yanlış anlaşılmalara yol açmaktadır. Birinci dil ile ikinci dil arasındaki yanıtıcı eşdeğerlik, kültürlerarası iletişim yetkinliğinin gelişimini de yavaşlatmaktadır (Yayıncı ve Argynbayev, 2014).

Uğur ve Azizoğlu'nun ifade ettikleri gibi zengin bir sözcük hazinesine sahip olmak, hem günlük hayatta hem de akademik alanda öğrencilerin daha başarılı olmalarını sağlayacaktır (Uğur ve Azizoğlu, 2016, s.154). Bu çalışmada ders kitabında kullanılan söz

dağarcığının Arap kökenli öğrenciler için daha anlamlı ve işlevsel hâle getirilmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturan yanıltıcı eşdeğerlik incelemesi ile sözcük öğretimindeki farkındalık geliştirilmek amaçlanmıştır.

2.YÖNTEM

2.1.Araştırmanın Modeli

Nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilen çalışma, doküman incelemesine göre düzenlenmiştir. Doküman incelenirken metnin özgünlüğü, alıntılındığı bütün ile ilişkisi, hangi kısmın alıntılındığı, metin türü, metnin konusu, analiz birimi seçme gibi aşamalarla veriler ele alınır. “Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe” ders kitabı (2019) “yanıltıcı eşdeğerlik” analiz birimine göre taranmış ve dokümana dayalı materyal incelemesinin beş işlevi göz önünde bulundurulmuştur. Bu işlevler çalışmamızın içeriği ile şu şekilde sıralanmaktadır: Metnin ait olduğu bağlam ile tarihsel geçmişe ışık tutması; tarih boyunca Arapça ve Türkçe sözcükler arasında ödünçleme gerçekleşmiştir. Metinlerdeki bilginin yeni sorular üretebilmesi; cümle bilgisi ve anlam bilgisi çerçevesinde yeni kullanımların ortaya çıkmasına yöneliktir. Geçmiş ile günümüzü karşılaştırılarak başka kaynaklara yönlendirmesi; günlük dil kullanımına dikkat çekilmesidir. Gelişmeyi ve değişmeyi takip etmeyi sağlaması; kitabı kullanan öğrencilerden görüşler sorulmasıdır. Bulguları başka kaynaklarla da doğrulayabilmesi; yanıltıcı eşdeğerli sözcüklerin Arapça ve Türkçe sözlüklerle karşılaştırılmasıdır (Bowen, 2009). Ayrıca dokümandaki araştırma biriminin daha iyi anlaşılabilmesi için olgubilimden de yararlanılmıştır. Olgubilim çerçevesinde “yanıltıcı eşdeğerlik” araştırma birimi ile ilgili “olguyu yaşayan ve bu olguyu dışarı vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler”in (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, 2018, 22) görüşlerine başvurulmuştur.

2.2.Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada var olan bir durum incelendiğinden betimsel inceleme esas alınarak bir tarama yapılmıştır. Çünkü betimsel araştırmalar, verilen bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlar (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, 2018: s. 24). Araştırmada veriler, “Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe” (2019) kitabındaki okuma metinleri, temalar ve etkinlikler aracılığıyla toplanmış; veriler üzerinde doküman incelemesi yapılmıştır. Kitaba yönelik incelemede, Arapça kökenli sözcüklerin hem sayı ve sıklığı hem de yanıltıcı eşdeğer sözcüklerin türleri belirlenmiştir.

Okuma metinleri, temalar ve etkinliklerde bulunan Arapça kökenli sözcüklerin tespitinde Türk Dil Kurumunun sözlüğü ve Almaany sözlüğü temel alınmıştır. Bu sözcüklerin sayı ve sıklıkları kitap seviyelerine göre birleştirilmiştir. Sözcük tespiti sırasında, Türkçe-Arapça birleşik sözcükler ve yanıltıcı eşdeğer sözcükler kabul edilmiştir. Sözcük sıklığının tespit edilmesi aşamasında, öncelikle Arapça sözcüklerin toplam sıklığı ve bunlar içinde yer alan Arapça kökenli yanıltıcı eşdeğer sözcüklerin sıklığı araştırmacı tarafından ve uzman görüşünden de yararlanarak karşılaştırmalı bir şekilde saptanmıştır.

Ayrıca olgubilim çerçevesinde “yanıltıcı eşdeğerlik” olgusunu deneyimleyen İstanbul’da, Esenler ilçesinde devlet okullarında ilk ve ortaokul seviyesinde eğitim gören, yaşları 9 ile 13 arasında değişen 5 öğrenci ile görüşme yapılmıştır. Pandemi sürecinden dolayı bir sivil toplum kuruluşu vasıtasıyla kısıtlı sayıda öğrencilere ulaşılmıştır. “Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe” ders kitabında geçen yanıltıcı eşdeğerli sözcüklerle ilgili sorular yöneltilmiştir. Yanıltıcı eşdeğerli sözcüklerle ilgili cevapları tablolastırılmış ve ders kitabının betimsel analizi desteklenmiştir.

3.BULGULAR

3.1. Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe Kitabı

2019 yılında PIKTES projesi aracılığıyla “Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe” kitabı hazırlanmıştır. Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü’nün Yabancılar Türkçe Öğretimi Kurs Programına (6–12 Yaş) göre üç seviye hâlinde, iletişimsel-işlevsel dil öğretimi yaklaşımı ile düzenlenen bu kitap, proje kapsamında faaliyet gösteren illerdeki Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Öğrencilere dağıtılmak üzere hazırlanmıştır (PIKTES, 2019).

Bu kitap üç seviyeden oluşmaktadır. Her seviye ünitelere ayrılmış, üniteler de farklı konu başlıklarıyla yapılandırılmıştır. Her üniteye konulara ait kazanımlar yer almaktadır. 1. seviyede “ben ve yakın çevrem, günlük yaşam, zaman ve mekân, dış görünüş ve kişisel bakım” olmak üzere 4 ünite vardır. 2. seviyede “temel ihtiyaçlar, meslekler, zaman ve mekân, alışveriş, hastalıklar ve alışkanlıklar” olmak üzere 5 ünite bulunmaktadır. 3. seviyede “tanışma ve yakın çevre, serbest zaman etkinlikleri, müzik-alışveriş, özel günler ve kutlamalar, tatil” olmak üzere 5 ünite vardır. Ek olarak alfabe öğretimi kısmında ise “ses bilgisi, telâffuz ve yazma yeterliliği” ünitesi yer almaktadır.

Bulgular iki bölümden oluşmaktadır:

1. bölümde “Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe” kitabının üç seviyesinden toplanan Arapça sözcüklerin sayıları ve sıklığı ile ilgili bulgular sunulmaktadır. Bu sözcüklere yanıtıcı eşdeğer sözcükler de dâhil edilmiştir.

2. bölümde “Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe” kitabının üç seviyesinden Arapça sözcüklerin sayıları ve sıklığı toplandıktan sonra bu sözcüklerde yer alan yanıtıcı eşdeğer sözcükler tespit edilmiş ve bu sözcükler üzerine bulgular sunulmuştur.

3.2.Yanıtıcı Eşdeğer Sözcükler ile İlgili Bulgular

“Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe” kitabında yer alan Arapça sözcükler toplandıktan sonra bu sözcüklerin içindeki yanıtıcı eşdeğer sözcükler saptanmıştır. Grafik 1.’de bu sözcüklere ilişkin bilgiler sunulmaktadır:

Grafik 1. “Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe” Kitabının Üç Seviyesinde Yer Alan yanıtıcı Eşdeğer Arapça Sözcükler

Grafik 1 incelendiğinde 1. seviyede 63 Arapça yanıltıcı eşdeğer sözcüğün, 2. seviyede 63 Arapça yanıltıcı eşdeğer sözcüğün, 3. seviyede 93 Arapça yanıltıcı eşdeğer sözcüğün tespit edildiği görülmektedir.

Tablo 1’ de Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe Kitabı’nda yer alan yanıltıcı eşdeğer Arapça sözcükler sıklık sırasına göre sıralanmaktadır:

Tablo 1. Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe Kitabı’nda yer alan yanıltıcı eşdeğer Arapça sözcükler

Sözcükler	Sıklık (f)	Sözcükler	Sıklık (f)
1. Metin	35	11. Mısır	3
2. Şarkı	26	12. Teklif	2
3. Temiz	14	13. Fen	2
4. Vücut	11	14. Teneffüs	2
5. Fiyat	10	15. Bahsetmek	1
6. Simit	8	16. Sanat	1
7. Cetvel	6	17. Tahin	1
8. Kasım	5	18. Fakat	1
9. Emir	3	19. Misafir	1
10. Tabi	3		
Toplam Sözcük Sayısı: 19	Toplam Sıklık (f):136		

Tablo 1 incelendiğinde, “Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe” (2019) kitabında yer alan 19 sözcüğün Türkçedeki anlamı ile Arapçadaki anlamının farklı olduğu görülmektedir. Sözcüklerin sayısı her bir seviyeden alınarak toplandıktan sonra sıklığına göre sıralanmaktadır. Ana dili Arapça olanlara bu sözcükler sorulduğunda onlar Türkçedeki anlamından farklı cevaplar vermektedir. Aynı zamanda sözlüğe bakmadan veya kendilerine anlamları söylenmeden Türkçedeki manalarını bilmemektedirler. Çünkü bu sözcükler Arapçadan alındığı zamandaki anlamından farklılaşmış ve anlam değişikliğine uğramıştır. Bu sözcükler kitapta yer alan birçok metin içinde tespit edilmektedir. Tabloya göre incelenen kitapta en fazla “metin” (f=35) sözcüğü kullanılmıştır.

Kitapta geçen yanıltıcı eşdeğer sözcükler aşağıda Arapça ve Türkçedeki anlamları karşılaştırılarak verilmiştir; Arapça sözlük için (almany.com) ve Türkçe sözlük için Türk Dil Kurumunun sitesinden (tdk.com.tr) yararlanılmıştır:

“Metîn” sözcüğü, Arap alfabesiyle “متن”, Arapçada “Demir gibi, Gürbüz, Dayanıklı, Özel isim (kişi adı)” anlamına gelir. “Metn” ise sözcüğü Arap alfabesiyle “متن” Arapçada, “basılı, el yazması olan bir parça; yazılı bir eser veya parçası” anlamına gelir. Ders kitabında geçen “parça” anlamındadır. Fakat öğrenciler yazılışlarını aynı olduğu için bazen karıştırmaktadırlar. Türkçede ise sözcüğün her iki anlamı mevcuttur: özel ad “Metin” veya bir olay karşısında “metin olmak” güçlü, kuvvetli, dayanıklı olmak anlamına gelirken; “metn” “bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan sözcüklerin bütünü, tekst, basılı veya el yazması parça” anlamına gelmektedir. Böylece bu sözcük yarım yanıltıcı eşdeğer sözcüğü sayılmaktadır.³

³ Çağbayır, Y. (2017).Ötüken Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, s.1056

"Şarkı" sözcüğü, Arapça yazılışından dolayı iki türlü okunabilmektedir: "شرقي", "Şarkî ve şarkî". "Şarkî" hem Arapçada hem Türkçede "doğusal, Asyalı, doğulu, şarklı, şarkî, doğu" anlamına; "şarkî" da her iki dilde "Tonlama değişiklikleriyle çeşitli duygular uyandıran uyumlu, ezgili insan sesleri dizisi, müzik parçası" anlamına gelmektedir. Öğrenciler şarkının son harfi olan ı ile şark sözcüğünün sonuna getirilen aitlik i'sini karıştırmaktadırlar. Öğrenciler Arap asıllı Türk alfabesiyle yazılmış Türkçe söz varlığını gösteren sözlüklere baktıklarında "şarkî" sözcüğünü iki farklı anlamda okumakta ve karıştırmaktadırlar.⁴

"Temiz" sözcüğü, Şemseddin Sami'nin Kamus-ı Türkî adlı sözlüğünde "temyiz"den galat olarak verilir(s.440). Arap alfabesiyle temyiz "تميز", Arapçada "nesne diğerlerinden üstün oldu, ayrışmak, ayrılmak, birbirinden ayrılmak, seçkinlik, üstünlük, faikiyet, temeyyüz" anlamına gelirken Türkçede ise "Kirlî, lekeli, pis, bulaşık olmayan, arı (I), pak, münezzeh, hijyen, hijyenik, özenle yapılmış, çok az kullanılmış veya hiç kullanılmamış olan, özürlü olmayan". Bunun yanı sıra "temyiz" sözcüğü Türk dil kurumu sözlüklerine göre "ayırt etme; mahkemelerce verilen kararın kanun ve usul yönünden incelenmesini sağlayan yasal yol" anlamına da gelmektedir

"Vücut" sözcüğü, Arap alfabesiyle "وجود", Arapçada "Hazır bulunmak, Varlık, Var olmak, Mevcudiyet" anlamına gelirken Türkçede "İnsan veya hayvan gövdesi, beden, (isim, eskimiş Var olma, varlık)" anlamına gelmektedir. Yarım yanültici eşdeğer olarak sayılır.

"Fiyat" sözcüğü, Arap alfabesiyle "فئات", Arapçada "sınıflar, cemaatler, fiyat, halk sınıfları, tayfalar, siyasi sınıflar, bölük, karşıt gruplar" anlamına gelirken Türkçede ise "Alım veya satımda bir şeyin para karşılığındaki değeri, eder, paha" anlamına gelmektedir.

"Simit" sözcüğü, Arap alfabesiyle "سميد", Arapçada "İrmik" anlamına gelirken Türkçede ise "Halka biçiminde, genellikle üzerine susam serpilmiş çörek" anlamına gelmektedir.

"Cetvel" sözcüğü, Arap alfabesiyle "جول", Arapçada "Dere, Liste, Çizelge, Kanal, Irmak" anlamına gelirken Türkçede ise "Doğru çizgileri çizmeye yarayan, dereceli veya derecesiz, tahtadan, plastikten, madenden yapılmış araç, çizgilik, Liste, çizelge" anlamına gelmektedir.

"Kasım" sözcüğü, Arap alfabesiyle "قاسم", Arapçada "bölen, kişi adı(erkek)" anlamına gelirken Türkçede ise "Yılın on birinci ayı, son teşrin, teşrinisanî, Kışın başlangıcı sayılan 8 Kasım günü başlayıp Hıdırellez'in ilk günü olan 6 Mayıs'a kadar altı ay süren dönem" anlamına gelmektedir.

"Emir" sözcüğü, Arap alfabesiyle "أمير", Arapçada "Prens, şehzade" anlamına gelirken Türkçede ise "Buyruk, komut, talimat, ferman, istek" anlamına gelmektedir.

"Tâbi" sözcüğü, Arap alfabesiyle "طابع", Arapçada "basıcı, yayımcı" anlamına gelirken Türkçede ise "bağımlı" anlamına gelmektedir.

"Mısır" sözcüğü, Arap alfabesiyle "مصر", Arapçada "Ülke adı" anlamına gelirken Türkçede ise "Buğdaygillerden, gövdesi boğumlu ve kalın, yaprakları şerit biçiminde, boyu yaklaşık 2 metre olabilen, erkek çiçekleri tepede salkım durumunda, dişi çiçekleri yaprakla gövde arasında koçan biçiminde olan bir kültür bitkisi (Zea mays)" anlamına gelmektedir.

⁴ Çağbayır, Y. (2017).Ötüken Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, s.1522.

"Teklif" sözcüğü, Arap alfabesiyle "تكليف", Arapçada "Görevlendirmek, yüküm" anlamına gelirken Türkçede ise "Yapması için birinden bir iş isteme, incelenmek veya kabul edilmek için bir şey sunma, önerme, öneri" anlamına gelmektedir.

"Fen" sözcüğü, Arap alfabesiyle "فن", Arapçada "Sanat" anlamına gelirken Türkçede ise "Fizik, kimya, matematik ve biyolojiye verilen ortak ad, bilim, bilgi" anlamına gelmektedir.

"Teneffüs" sözcüğü, Arap alfabesiyle "تنفس", Arapçada "soluk almak, nefes almak, solumak, soluklamak, soluk alıp vermek, teneffüs etmek, nefes alıp vermek" anlamına gelirken Türkçede ise "Biyoloji Solunum, Temiz hava almak, dinlenmek için verilen ara" anlamına gelmektedir.

"Bahsetmek" sözcüğü, Arap alfabesiyle "بحث", Arapçada "Bahis, araştırma, inceleme, etüt etmek" anlamına gelirken Türkçede ise "Bir konu üzerine söz söylemek, konuşmak" anlamına gelmektedir.

"Sanat" sözcüğü, Arap alfabesiyle "صناعة", Arapçada "kârlık, çıraklık, işçilik, meslek, üstatlık" anlamına gelirken Türkçede ise "Bir duygu, tasarı, güzellik vb.nin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık, Belli bir uygarlığın veya topluluğun anlayış ve zevk ölçülerine uygun olarak yaratılmış anlatım, Bir şey yapmada gösterilen ustalık" anlamına gelmektedir.

"Tahin" sözcüğü, Arap alfabesiyle "طحين", Arapçada "un" anlamına gelirken Türkçede ise "öğütülmüş susamın koyu sıvı durumu" anlamına gelmektedir.

"Fakat" sözcüğü, Arap alfabesiyle "فقط", Arapçada "Sadece, sırf, yalnız, yeter" anlamına gelirken Türkçede ise "ancak, ama, lâkin" anlamına gelmektedir.

"Misafir" sözcüğü, Arap alfabesiyle "مسافر", Arapçada "Yolcu" anlamına gelirken Türkçede ise "konuk" anlamına gelmektedir.

Tablo 2' de "Yabancı Uyrıklı Öğrenciler İçin Türkçe" kitabının üç seviyesine göre yer alan yanıltıcı eşdeğer Arapça sözcüklerin sayıları ve sıklıkları sunulmaktadır:

Tablo 2. "Yabancı Uyrıklı Öğrenciler İçin Türkçe" kitabında Yer Alan Yanıltıcı Eşdeğer Arapça Sözcüklerin Seviyelere Göre Dağılımı

Sözcükler	Seviye 1 (f)	Seviye 2 (f)	Seviye 3 (f)
1. Metin	4	14	17
2. Şarkı	1	6	19
3. Temiz	7	4	4
4. Vücut	10	1	
5. Fiyat		3	7
6. Simit		6	2
7. Cetvel	5		1
8. Kasım	3	1	1
9. Emir	1	2	
10. Tâbi	1		2
11. Mısır		3	
12. Teklif			2
13. Fen		1	1

14.	Teneffüs	1	1
15.	Bahsetmek		1
16.	Sanat		1
17.	Tahin	1	
18.	Fakat		1
19.	Misafir		1
		(f= 32)	(f= 43)
			(f= 61)

Toplam Sıklık (f): 136

Tablo 2.'de "Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe" kitabındaki seviyelere göre yanılıcı eşdeğer Arapça sözcüklerin sayıları sunulmuştur. Tabloya göre 1. Seviyede en fazla "vücut" (f=10), 2. Seviyede en fazla "metin" (f=14), 3. Seviyede en fazla "şarkı" (f=19) sözcüğü kullanılmıştır. Bu sözcükler hem metin içerisinde hem de cümleler ve etkinliklerde tespit edilmiştir.

3.3. Arapça Sözcüklerin Sıklığı ve Sayısı ile İlgili Bulgular

"Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe" kitabında seviyelere göre yer alan Arapça sözcüklerin sayıları Grafik 2.'de sunulmaktadır:

Grafik 2. "Yabancı Uyruklu Öğrenciler için Türkçe" kitabında Seviyelere Göre Yer Alan Arapça Sözcüklerin Sayıları

Grafik 2 incelendiğinde, Arapça sözcüklere en fazla 3. seviyede (431) rastlandığı, bu sözcüklerin en az 2. seviyede (268) yer aldığı görülmektedir. 1. seviye ise 276 Arapça sözcük tespit edilmiştir. Tüm seviyelerde rastlanılan toplam Arapça sözcük sayısı 974'tür. Bu sözcükler içine Arapça kökenli yanılıcı eşdeğer sözcükler de dahil edilmiştir.

Grafik 3. “Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe” kitabında Seviyesine Göre Yer Alan Arapça Sözcüklerin Sıklıkları

Grafik 3. incelendiğinde, Arapça sözcüklerin en fazla 3. seviyede (f=1246), en az ise 1. seviyede (f=686) olduğu görülmektedir. 2. Seviyedeki tekrar sayısı ise 800’dür. Toplam sözcük tekrar sayısı 2724’tür. Bu sözcükler içine Arapça kökenli yanıltıcı eşdeğer sözcükler de dâhil edilmiştir.

Grafik 4. Arapça Sözcüklerin Sayı ve Sıklıklarına İlişkin Bulgular

Grafik 4. gözden geçirildiğinde, “Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe” kitabında 974 Arapça kökenli sözcüğe rastlandığı, bu sözcüklerin kitap içerisinde 2724 kez tekrar ettiği görülmektedir. Öte yandan 3. Seviyenin en fazla Arapça kökenli sözcük sayısına ve sıklığına sahip olduğu görülmektedir.

“Yabancı Uyruklu Öğrenciler için Türkçe” kitabında en çok kullanılan 30 Arapça sözcük Tablo 3.’te belirtilmiştir:

Tablo 3. Temel Düzey Yabancı Uyruklu Öğrenciler için Türkçe Kitabında En Çok Kullanılan 30 Arapça Sözcük

Sözcükler	Sıklık (f)	Sözcükler	Sıklık (f)
1. Ve	362	16. Resim	20
2. Saat	106	17. Memnun	19
3. Cümle	87	18. Kadar	18
4. Tamam	77	19. İhtiyaç	15
5. Zaman	69	20. Hazır	14
6. Merhaba	66	21. Mevsim	13
7. Sınıf	51	22. Cevap	13
8. Tatil	36	23. Kıyafet	13
9. Metin	35	24. Defter	11
10. Teşekkür	33	25. Fiyat	10
11. Aile	33	26. Simit	10
12. Meslek	28	27. Vücut	9
13. Kitap	27	28. Araba	9
14. Kalem	24	29. Tarih	7
15. Mekân	21	30. Merkez	6

Toplam Sıklık (f): 1242

Tablo 3.'te en fazla kullanılan 30 Arapça sözcük gösterilmiştir. Tabloya göre incelenen dil öğretim setinde en fazla “ve” sözcüğü (f=362) kullanılmıştır. Bu bağlamda bütün Arapça sözcükleri anlamları ve kökleri Türk dil kurumu sözlüklerine göre incelenmektedir.

Bunlara ilave olarak bir sivil toplum kuruluşu vasıtasıyla ilkököl ve ortaokul seviyesinde eğitim gören, yaşları 9 ile 13 arasında değişen 5 öğrenci ile görüşme yapılmıştır.

Öğrencilere “Yabancı Uyruklu Öğrenciler için Türkçe” (2019) adlı ders kitabında yer alan yanıtıcı eşdeğer sözcüklerle ilgili sorular sorulmuştur.

Tablo 4. Yanıtıcı Eşdeğer Sözcüklerle İlgili Bulgular

Sözcük	Öğrenci 1	Öğrenci 2	Öğrenci 3	Öğrenci 4	Öğrenci 5
Metin	Arapça anlamını biliyor.	Hem Türkçe Hem Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.	Hem Türkçe Hem Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.
Şarkı	Hem Türkçe Hem Arapça anlamını biliyor.	Hem Türkçe Hem Arapça anlamını biliyor.	Hiç bilmiyor.	Hem Türkçe Hem Arapça anlamını biliyor.	Hem Türkçe Hem Arapça anlamını biliyor.
Temiz	Arapça anlamını biliyor.	Hiç bilmiyor.	Hiç bilmiyor.	Arapça anlamını biliyor.	Hiç bilmiyor.

Vücut	Arapça anlamını biliyor.	Hiç bilmiyor.	Hiç bilmiyor.	Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.
Fiyat	Hem Türkçe Hem Arapça anlamını biliyor.	Hem Türkçe Hem Arapça anlamını biliyor.	Hiç bilmiyor.	Hem Türkçe Hem Arapça anlamını biliyor.	Hem Türkçe Hem Arapça anlamını biliyor.
Simit	Arapça anlamını biliyor.	Hem Türkçe Hem Arapça anlamını biliyor.	Hiç bilmiyor.	Hem Türkçe Hem Arapça anlamını biliyor.	Hem Türkçe Hem Arapça anlamını biliyor.
Cetvel	Arapça anlamını biliyor.	Hiç bilmiyor.	Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.
Kasım	Hem Türkçe Hem Arapça anlamını biliyor.	Türkçe anlamını biliyor.	Hiç bilmiyor.	Hiç bilmiyor.	Hiç bilmiyor.
Emir	Hem Türkçe Hem Arapça anlamını biliyor.	Hiç bilmiyor.	Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.
Tabi	Hem Türkçe Hem Arapça anlamını biliyor.	Hem Türkçe Hem Arapça anlamını biliyor.	Hem Türkçe Hem Arapça anlamını biliyor.	Hiç bilmiyor.	Hem Türkçe Hem Arapça anlamını biliyor.
Mısır	Hem Türkçe Hem Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.
Teklif	Arapça anlamını biliyor.	Hiç bilmiyor.	Hiç bilmiyor.	Hiç bilmiyor.	Hiç bilmiyor.
Fen	Arapça anlamını biliyor..	Hiç bilmiyor.	Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.
Teneffüs	Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.
Bahsetmek	Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.	Hiç bilmiyor.	Arapça anlamını biliyor.	Hiç bilmiyor.
Sanat	Arapça anlamını biliyor.	Hiç bilmiyor.	Hiç bilmiyor.	Hem Türkçe Hem Arapça anlamını biliyor.	Hem Türkçe Hem Arapça

					anlamını biliyor.
Tahin	Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.
Fakat	Hem Türkçe Hem Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.	Hem Türkçe Hem Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.
Misafir	Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.	Hem Türkçe Hem Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.	Arapça anlamını biliyor.

Tablo 4'te görüldüğü üzere, beş öğrenciye “Yabancı Uyruklu Öğrenciler için Türkçe”(2019) adlı ders kitabında yer alan *sınıf, metin, şarkı, resim, temiz, vücut, fiyat, simit, dolap, cetvel, kasım, emir, tabi, mısır, teklif, merak, fen, teneffüs, bahsetmek, sanat, tahin, fakat, misafir gibi* yanıltıcı eşdeğer sözcüklerin anlamları öğrencilere sözlü olarak sorularak Arapça kökenli bu sözcüklerin Türkçe öğrenirken anlam karmaşasına nasıl yol açtığı tespit edilmek istenmiştir. Öğrencilerin cevapları *hem Türkçe hem Arapça anlamını biliyor, sadece Arapça anlamını biliyor, Hiç bilmiyor* şeklinde sınıflandırılmıştır.

İncelenen eşdeğerli sözcüklerde “hem Türkçe hem Arapça anlamını bilen” öğrencilerin oranı (%40), “sadece Arapça anlamını bilen” öğrencilerin oranı (%49), “Hiç bilmeyen” öğrencilerin oranı (%11) şeklinde dağılım göstermektedir. Öğrencilerin, en çok Arapça anlamlarını bildiği ve karıştırdığı yanıltıcı eş değerli sözcükler *fen, sanat ve teneffüs* sözcükleridir. Öğrenciler bu durumu şöyle açıklamaktadırlar:

Fen sözcüğü, öğrenciler tarafından “*Sanatlı işler*” olarak ifade edilmektedir. Türkçede ise “*Fizik, kimya, matematik ve biyolojiye verilen ortak ad*” anlamını taşımaktadır. Ancak öğrenciler, bu sözcüğün Türkçe karşılığını bilmemektedirler. Örneğin: Öğrenci 1 : “*Fen*” sözcüğünün anlamı ile ilgili soru sorulurken “*Mona Lisa*” resmini örnek vermiştir. Aynı zamanda öğrenciden bu sözcüğü bir cümle içerisinde kullanmasını istendiğinde “*Okulda fen resimleri çiziyorum*” şeklinde cevap vermiştir.

Türkçede “*Duygu, tasarı, güzellik*” anlamına gelen *sanat* sözcüğü, öğrenciler tarafından “*Meşguliyet, el işleri, zanaat*” olarak tanımlanmaktadır. Bu ifadelerden öğrencilerin sözcüğün sadece Arapça anlamını bildiği anlaşılmaktadır. Örneğin: Öğrenci 2 : “*Sanat*” sözcüğünün anlamı ile ilgili soru sorulurken “fabrikalardaki makinelerin kullanımına” işaret etmiştir. Aynı zamanda öğrenciden bu sözcüğü bir cümle içerisinde kullanmasını istendiğinde “*Babam pasta sanatı biliyor*” şeklinde cevap vermiştir.

Teneffüs sözcüğü, öğrenciler tarafından Arapçadaki anlamı ile “*Solunum ve soluklanmak eylemi*” şeklinde açıklanmaktadır. Türkçede ise “*Dinlenmek için verilen ara*” anlamına gelmektedir. Öğrenciler, sözcüğün bu anlamını bilmemektedir. Örneğin: Öğrenci 3 : “*Teneffüs*” sözcüğünün anlamı ile ilgili soru sorulurken “nefes almak, solunum” şeklinde algılamıştır. Aynı zamanda öğrenciden bu sözcüğü bir cümle içerisinde kullanmasını istendiğinde “*Sigara teneffüse çok zarar verir*” şeklinde cevap vermiştir.

Bunun yanı sıra dikkat çeken bir başka yanıltıcı eşdeğerli sözcük ise *tahin* sözcüğüdür. Türkçedeki anlamı “*Öğütülmüş susamın koyu sıvı durumu*” olan sözcüğün, öğrenciler tarafından “*un*” şeklinde ifade edildiği tespit edilmiştir. Bu ifade, sözcüğün Arapça anlamına karşılık gelmektedir. Örneğin: Öğrenci 4 : “*Tahin*” sözcüğünün anlamı ile ilgili soru sorulurken “*ekmek*” olarak anlamıştır. Aynı zamanda öğrenciden bu sözcüğün bir cümle içerisinde kullanması istendiğinde “*Ekmek tahinden yapılır*” şeklinde cevap vermiştir.

Bu bağlamda Tablo 4 incelendiğinde öğrenciler yanıltıcı eşdeğerli sözcüklerin anlamlarını hedef dil olan Türkçeye yönelik değil, kendi ana dilleri olan Arapçaya yönelik şekilde cevap verdikleri görülmektedir. Yapılan görüşmelerde öğrenciler yanıltıcı eşdeğerli sözcüklerden kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler, konuşma becerisinde (yanlış anlatma - yanlış anlaşılma) gibi sorunlarla karşı karşıya kaldıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumun, kendilerinde motivasyonu düşürdüğünü ve konuşma kaygısına yol açtığını ifade etmişlerdir. Bölükbaş Kaya, Hançer, Golynskaia'nın da belirttiği gibi iki dilliler, iletişim boyutunda tek dillilere göre daha duyarlıdır. Hangi durumda hangi dilin kullanılacağını sürekli denetlerler (Bölükbaş Kaya vd., 2019, 107).

Evde konuşulan dil ortamındaki farklılıklar, iki dil eş zamanlı mı yoksa ardışık olarak mı öğrenildiği, çocuğun evde öğrendiği dil ile eğitim dilinin çok farklı sözel ve yazılı kurallara sahip olması çocukların ikinci dildeki sözcük dağarcığının boyutunu etkileyebilmektedir (Özkara, 2014, s. 272). Bu çalışmada mülteci öğrencilerin çoğunun anne ve babalarının Arap olması nedeniyle Türkçeyi ikinci sırada kazandıkları, ardışık olarak öğrendikleri temel alınmıştır. Yakınsak öğrenme alanlarında konuşma becerisi ile başlayan Türkçe, okulda ses temelli cümle yöntemi çerçevesinde okuma-yazma becerisi ile gelişmektedir. Burada dikkat çekilmesi gereken bir nokta vardır. İkinci dil öğreniminin başlangıcında olan öğrencilerin sözcük biçimine, anlamdan daha çok odaklandıkları tespit edilmiştir (Brenders, Dijkstra, van Hell, 2011). Böylece belirli bir bağlam, durum veya senaryo içerisinde verilmeyen sözcük kullanımı öğrencilerin zihinlerini karıştırmaktadır. Büyükkiz ve Hasırcı, Brown (2001)'ı temel alarak belirttikleri yabancı dil sözcük öğretimi ilkelerinde, iki dilde de mevcut olan sözcüklerin rolünü azaltmayı salık verirler (Büyükkiz ve Hasırcı, 2013: s. 150). Bu bağlamda iki dilli öğrencilerin okul başarılarını doğrudan etkileyen özellikle yazma becerilerinin gelişimi için Türkçede söz varlığında geçen yanıltıcı eşdeğerli sözcüklerin farkındalıklarının artırılması önem taşımaktadır.

Roca-Varela (2015)'ya göre yanıltıcı eş değer sözcükleri öğretmek için kullanılan teknikler, az özgünlük ve yeniliği gösteren gramer çeviri yöntemine dayandırılmaya devam etmektedir. Bu nedenle, öğretmenler normalde zevksiz görevlere, genellikle çeviriye dayalı etkinliklere ve öğrenciler için genellikle cesaret kırıcı ve sıkıcı olan sözcük listelerine başvururlar. Dil oyunları, biçim-anlam-kullanım üçlüsünün anlaşılması için önemlidir. Bir yandan oyunlar sınıftaki kaygıyı azaltır ve öğrenme eylemine eğlenceli bir bileşen ekler. Öte yandan, öğrenciler pasif öğrenciler yerine aktif öğrenciler olduklarını hissederler (Roca-Varela, 2015: 63). Ayrıca sözcük öğretiminde kullanılan “adam asmaca, suçu önleme, sözcük fırtınası, kategorileri oynama, biri dışarı, anlam ve kullanım detektifleri, çiçek diyagramı, yanıltıcı eşdeğer mizah” gibi oyunları da yer verilebilir. Özellikle görsellerle desteklenen oyunlar oldukça faydalıdır (Roca-Varela, 2015, ss. 51-61). Bu bağlamda hazırlanmış olan “Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe” ders kitabı için aşağıdaki etkinlik önerileri sunulmaktadır.

1. Çocuğu Besleme Etkinliği – Vücut

İlk etkinlik yıllardır hem eğitimde hem de eğlence amaçlı kullanılan A1 seviyesinde çok popüler bir oyundur. Hazırlanan etkinlik tüm sınıfın dâhil olduğu bir tahmin etme oyunudur. Bu oyunda amaç öğrencilerin birlikte çalışarak çizgilere gizlenmiş sözcüğü tahmin etmelerini sağlamaktır. Öğrenciler gizli sözcüğü tahmin etmek için alfabeden herhangi bir harfi doğru şekilde telaffuz ederek söylemelidir. Öğrencilerinden birisi, bu sözcüğün parçası olmayan bir harf söylediğinde beslenecek çocuğun bir parçası çizilir. Sözcük tamamlandığında oyun biter. Bu etkinlik aynı zamanda işbirlikçi ve akranla öğrenmeyi sağlamak için öğrencileri iki eşit gruba ayırarak da uygulanabilir.

Burada gizli olan sözcük, Arapça yanıltıcı eşdeğerlerin içinde en sık kullanılan sözcüklerden biri olan “vücut”ur. Bu oyun ve sözcükle, yanıltıcı eşdeğerlik konusuna iyi bir giriş yapılabilir. Bu oyunun hemen ardından öğrencilerden bu sözcüğün anlamını açıklamaları istenebilir.

Resim 1. Çocuğu Besleme Etkinliği

2. Çiçek Diyagramı Etkinliği- Sanat

Bu oyunla, öğrenciler A1 ve A2 seviyesinde yaratıcı yönlerini ve sözcük bilgilerini organize etme yeteneklerini geliştirebilir. Öğrenciler, birkaç yanıltıcı eşdeğerin en temel anlam ve kullanım özelliklerini göstermek için çiçek benzeri diyagramlar çizmelidir. Burada amaç sözcük bilgisinin farklı yolları üzerinde çalışmak ve sözcük bilgisi kayıtlarını düzenli tutmaktır.

Öğrencilerden yanıltıcı eşdeğerler ile ilgili önemli olduğunu düşündükleri bilgileri yazmaları istenir. Ardından bu bilgileri dört ana dilbilgisel bölüm olan “anlam”, “kullanım”, “eşdizimlilikler (collocations)” ve “anadil ile hedef dil arasındaki temel mana karşılığı” açısından ayırt etmeleri beklenir. Analiz edilen sözcük belirgin bir şekilde, telaffuz kodlaması da yazılarak çiçeğin ortasındaki çekirdeğe konumlandırılmalıdır. Çiçeğin yaprakları ise anlam, kullanım ve yanıltıcı eşdeğer hakkındaki bilgiler ile doldurulur.

Resim 2. Çiçek Diyagramı Etkinliği

3. Anlam ve Kullanım Dedektifleri Etkinliği – SİMİT

Bu oyunda öğrencilere birer detektif rolü verilir. A2 seviyesindeki oyunun amacı öğrencilerin bir bilgi kaynağı ile (sözlük vb.) yanıltıcı eşdeğerlerin anlamlarını ve kullanımlarını analiz etmelerini sağlamaktır. Oyun sürecinde öğrencilere üzerinde iki farklı yanıltıcı eşdeğer sözcüğün yazılı olduğu iki kart verilir. Öğrencilerin görevi sözlükten bu sözcüklerin anlamına bakmak ve sözcüğün asıl anlamını uygun bir görsel kullanarak açıklamak, ardından da bağlama uygun bir cümle içinde kullanmaktır. Öğrenciler sözlükten edindikleri bilgileri sınıfta arkadaşlarıyla paylaşmalı, kendilerini en çok etkileyen sözcüğün hangisi olduğunu sebepleriyle beraber açıklamalıdır.

Resim 3. Anlam ve Kullanım Dedektifleri Etkinliği

4. Biri Dışarı Etkinliği – Fen

Bu etkinlik normalde eğitimde sıkça kullanılan “uymayanı (sözcük ya da resmi) bul” A2 seviyesindeki bir etkinliğin bir alternatifidir. Hazırlanan etkinlikte öğrencilere bir sözcük ve iki resim verilir. Etkinliğin amacı öğrencinin, yanıltıcı eşdeğerin kendisine Türkçede verdiği anlamı belirlemesini sağlamaktır. Öğrencinin görevi verilen sözcük ile uyumlu olmayan resimden kurtulmaktır. Öğrencilere verilen iki resimden hangisinin yanıltıcı eşdeğer

sözcüğün anlamını karşılamadığı sorulur. Öğrenciler seçimlerinin sebebini açıklamalı ve diğer resmin neden bu sözcüğü temsil etmediğini ifade etmelidir.

Önceki etkinlikler, sadece öğrencilerin yanıltıcı eşdeğerler ile tanışmasına ve konu hakkında yüzeysel bir bilgi edinmesine yardımcı olur. Ancak, bir sözcüğü iyi bilmek anlamı, eşdizimlilikleri ve bağlamları hakkında bilgi sahibi olmayı da gerektirir (Lewis, 1993; Nation, 1990; Schmitt, 2000'dan aktaran Roca-Varela, 2015: 56). Bu nedenle bir sonraki aşamada, öğrencilerin bu Arapça sözcüklerin anlamlarını ve kullanımlarını daha derinlemesine araştırmaları beklenir. Bu etkinlikte öğrencilerden sözcüğün Arapça sözde eşdeğerinin anlam ve kullanımının dedektifi olarak davranmaları ve bu sözcükler için uygun bağlamlar bulmaları beklenir.

FEN

Resim 4. Biri Dışarı Etkinliği

5. Suç Önleyiciler – Teneffüs

Bu oyun, A1 ve A2 seviyelerindeki eşleştirme etkinliklerine yönelik yeni bir yaklaşımdır. Öğrencilere İstanbul'da bir üniversitede bir grup üniversite öğrencisinin ünlü bir kafede teneffüs yaptığı söylenir. Öğrencilere bir dizi resim verilir. Öğrenciler, anlamı sorulan sözcüğü en iyi tanımlayan resmi, yani teneffüs resmini seçerek belirtmelidir.

Burada amaç resim eşleştirme yoluyla yanıltıcı eşdeğer olan “teneffüs” sözcüğünün anlamının verilen örnek bağlamında öğrencilerce açıklanmasıdır.

Etkinlikte öğrenciler, sözde eşdeğerin anlamını en iyi gösteren resmi vurgulamalıdır. Başka bir arkadaşı yanlış bir görüntü seçtiğinde, öğrencilerin geri kalanı bu görüntünün neden doğru olmadığını açıklamalıdır. Böylece akran işbirlikçi öğrenmeye de ortam sunulmuş olur.

Resim 5. Suç Önleyiciler Etkinliği

Bu oyun, inceleme altındaki yanıltıcı eşdeğer sözcüğün bir temsili görselini sağlar; ayrıca, öğrencilerin ana dilleri ile yabancı dilleri arasındaki sözcüksel karşılaştırmaları ve tezatlıkları desteklemektedir. Böylece, bu etkinlik öğrencilerin farklı dillerde benzer sözcüklerin tamamen farklı anlamları olabileceğinin farkında olmaları için bir fırsat sunmaktadır.

Bu noktada, yanıltıcı eşdeğer terimi öğrencilere tanıtılır ve bu vesileyle başka yanıltıcı eşdeğerlere örnekler verilebilir (örn. Türkçe “.....” sözcüğü Arapçada “.....” anlamına gelir). Daha sonra, öğrencilerden bir beyin fırtınası yaparak, diğer yanıltıcı eşdeğer örnekler hakkında düşünceleri istenir.

Resim 6. Beyin Fırtınası Etkinliği

6. Mizahlı Yanıltıcı Eşdeğerler – Fiyat

A2 ve B1 seviyesindeki bu etkinlikte başlangıç noktası olarak öğrencilerden bir karikatür veya çizgi roman bölümü kullanarak bir hikâye yazmaları beklenir. Bu görevde, öğrencilerin kendilerine verilen ve vurgulanan sözcükleri hikâyelerine dâhil etmeleri gerekir. Burada önerilen etkinlikte “fiyat” yanıltıcı eşdeğer sözcüğünün kullanılması istenmektedir.

Etkinliğin amacı yanıltıcı eşdeğerleri verimli bir şekilde kullanmayı sağlamaktır. Öğrencilere bir karikatür verilir. Komik ve ilginç bir hikâye üretmek amacıyla öğrencilerin karikatürdeki sözcük ve çizimlerden ilham almaları beklenmektedir.

Resim 7. Mizahlı Yanıltıcı Eşdeğerler Etkinliği

Bir bilgi genişletme veya keşif etkinliği olarak, öğrenciler, bireysel olarak ya da akranlarıyla birlikte karikatürde bulunan ve kendileri için “fiyat” sözcüğünden daha yanıltıcı olan öğeleri fark etmeye ve keşfetmeye teşvik edilebilir.

Bununla birlikte sözcük aramaları veya hece oyunları, sözcük öğrenmeyi daha eğlenceli hâle getirir. Ayrıca öğrencilerin yeni yanıltıcı eşdeğerleri hatırlamasına veya onlarla karşılaşmasına imkân sunabilir. Dolayısıyla, öğrencilere inceleme / keşif sürecinin bir parçası olarak bir sözcük arama alıştırmaları verilebilir. Bu etkinlikte öğrencilere bir sözcük bulmacası verilir. Bu bulmacada gizli yanıltıcı eşdeğerler bulunmalıdır. Öğrenciler çeşitli yönlerde yazılmış altı yanıltıcı eşdeğeri aramalı ve bulmalıdır.

E	C	N	E	B	İ	K	P	İ	T	M
L	S	D	E	R	H	M	U	K	L	E
C	İ	N	S	İ	Y	E	T	V	B	M
R	P	E	İ	Ü	F	L	Ç	Ö	Ş	L
C	Z	V	T	A	V	E	M	K	G	E
T	N	J	L	Ü	O	Ş	N	Y	T	K
D	F	İ	B	C	R	R	Y	U	B	E
Ü	M	M	E	T	Ş	K	G	H	N	T
Ç	Ö	M	N	T	Y	U	Ş	K	V	J

Resim 8. Bir Bilgi Genişletme veya Keşif Etkinliği

Buna ek olarak, öğrenciler sınıfta öğrendiklerinin yanı sıra Türkçe yanıltıcı eşdeğerlere yönelik daha fazla örnek aramaya teşvik edilebilir. Motive edici bir görev olarak, yeni Türkçe yanıltıcı eşdeğerleri keşfetmek amacıyla öğrencilerin dikkatleri çevrelerinde gördükleri reklam, ilan ve mesajlara yönlendirilebilir.

Örneğin bu mesajdaki dikkat “teneffüs” sözcüğü Arapça ve Türkçe arasındaki yanıltıcı eşdeğerliliğe örnektir.

Resim 9. Mesaj Gösterme Etkinliği

4. SONUÇ

Ana dildeki sözcük ile yabancı dildeki sözcük arasında bağlantı kurulmasında hızlı eşleştirme söz konusudur. Hızlı eşleştirme, bir sözcüğü duyar duymaz bir anlama hızlıca bağlamak için gereken beceridir. Dilbilimsel bir form olan “sözcük” ile ona ilişkin bir anlam arasında anında bir bağlantı kurulur. Hızlı eşleştirme, öğrencinin bir sözcüğe kısa bir süre maruz kaldıktan sonra, hatta bazı durumlarda sadece bir kez duyduktan sonra, sözcüğü bir anlam ile ilişkilendirmesini ifade eder (Rohde, 2018,96-98). Çalışmamızın kaynağı olan yanıltıcı eşdeğer sözcüklerin, Türkçe sözcük öğrenimi ve kullanımındaki bu eşleştirme sürecini kesintiye uğrattıkları ve öğrencilerin sözcüklerin derinliğine ulaşamadıkları tespit edilmiştir.

Bu çalışma “Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe” kitabındaki okuma metinleri, temalar ve etkinlikler temel alınarak hazırlanmıştır. Arapçadan Türkçeye geçmiş yanıltıcı eşdeğer sözcüklerin toplam sayısı ve sıklıkları, kitap seviyelerine göre sözcük sayısı ve sıklıkları belirlenmiş; sözcük listesi ve etkinlik önerileri sunulmuştur. Kitapta geçen yanıltıcı eşdeğer sözcükler, Arapça ve Türkçedeki anlamları karşılaştırılarak verilmiştir; Arapça sözlük için (almanyany.com) ve Türkçe sözlük için Türk Dil Kurumunun sitesinden (tdk.com.tr), Ötügen Osmanlı Türkçesi Sözlüğünden, Kamus-ı Türkî’den yararlanılmıştır.

Yanıltıcı eşdeğer sözcükler ile ilgili bulgular incelendiğinde “Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe” kitabındaki 1. seviyede 63 Arapça yanıltıcı eşdeğer sözcük, 2. seviyede 63 Arapça yanıltıcı eşdeğer sözcük, 3. seviyede 93 Arapça yanıltıcı eşdeğer sözcük tespit edilmiştir. Ayrıca yanıltıcı eşdeğer Arapça sözcükler sıklık sırasına göre sıralanmıştır. “Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe” (2019) kitabında yer alan 19 sözcüğün Türkçedeki anlamı ile Arapçadaki anlamının farklı olduğu görülmüştür. Çünkü bu sözcükler Arapçadan alındığı zamandaki anlamından farklılaşmış ve anlam değişikliğine uğramıştır. Bu sözcükler kitapta yer alan birçok metin içinde tespit edilmektedir.

Kitapta en fazla “metin” (f=35) sözcüğü kullanılmıştır. 1. Seviyede en fazla “vücut” (f=10), 2. Seviyede en fazla “metin” (f=14), 3. Seviyede en fazla “şarkı” (f=19) sözcüğü kullanılmıştır. Bu sözcükler hem metin içerisinde hem de cümleler ve etkinliklerde tespit edilmiştir.

Arapça sözcüklerin en fazla 3. seviyede (f=1246), en az ise 1. seviyede (f=686) olduğu görülmektedir. 2. Seviyedeki tekrar sayısı ise 800’dür. Toplam sözcük tekrar sayısı

2724'tür. "Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe" kitabında 974 Arapça kökenli sözcüğe rastlandığı, bu sözcüklerin kitap içerisinde 2724 kez tekrar ettiği görülmüştür.

Ayrıca ders kitabındaki verileri geçerlilik ve güvenilirlik açısından karşılaştırmak için bir sivil toplum kuruluşu vasıtasıyla İstanbul'da, Esenler'de bir devlet ilkökul ve ortaokulunda eğitim gören, yaşları 9 ile 13 arasında değişen 5 öğrenci ile görüşme yapılmıştır. Öğrencilere "Yabancı Uyruklu Öğrenciler için Türkçe" (2019) adlı ders kitabında yer alan yanıltıcı eşdeğer sözcüklerle ilgili sorular sorulmuştur. İncelenen eşdeğerli sözcüklerde "hem Türkçe hem Arapça anlamını bilen" öğrencilerin oranı (%40), "sadece Arapça anlamını bilen" öğrencilerin oranı (%49), "Hiç bilmeyen" öğrencilerin oranı (%11) şeklindedir. Öğrencilerin, en çok Arapça anlamlarını bildiği ve karıştırdığı yanıltıcı eş değerli sözcükler *fen*, *sanat* ve *teneffüs* sözcükleridir. Öğrenciler yanıltıcı eşdeğerli sözcüklerin anlamlarını hedef dil olan Türkçeye yönelik değil, kendi ana dilleri olan Arapçaya yönelik şekilde cevap vermişlerdir. Öğrenciler, yanlış anlatma ve yanlış anlaşılma gibi kaygıları taşıdıklarından yanıltıcı eşdeğer sözcükleri kullanma eğilimindedirler.

Yanıltıcı eş değer sözcükleri öğretmek için kullanılan etkinliklerden örnekler gösterilmiştir: *vücut* sözcüğü ile Çocuğu Besleme, *sanat* sözcüğü ile Çiçek Diyagramı, *simet* sözcüğü ile Anlam ve Kullanım Detektifleri, *fen* sözcüğü ile Biri Dışarı, *teneffüs* sözcüğü ile Suç Önleyiciler, fiyat sözcüğü ile Mizahlı Yanıltıcı Eşdeğerler etkinlikleri ile sözcük arama alıştırmasına örnek verilmiştir. Öğrencilerin dikkatleri çevrelerinde gördükleri reklam, ilan ve mesajlara yönlendirilmeye çalışılmıştır.

5.TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışma, Türkçe öğrenen ve ana dili Arapça olan öğrencilerin yanıltıcı eşdeğer sözcüklerden dolayı yaşadığı sorunların başında, sözcükleri kendi ana dillerindeki anlamlarında kullanmaları ve buna bağlı olarak dört temel dil becerisinde yaşanan yanlış anlaşılmalara gelmektedir. Bu hususta yabancılara Türkçe öğretiminde sözcük öğretimine önem verilmelidir. Çiftçi ve Demirci (2019), bu hususa dikkat çekmiş ve şunları önermiştir:

Hiç şüphesiz yabancı dil öğretiminin en önemli aşamalarından biri de sözcük öğretimidir. Bu sürece kaynak dil ile hedef dildeki eşdeğerli sözcüklerden başlanması dil öğretim sürecini kolaylaştıracağı gibi öğrenenlerin de dil öğrenme sürecine ilişkin olumlu tutumlar geliştirmesine katkıda bulunacaktır (Çiftçi ve Demirci, 2019: 642). Bu sebeple öğretmen tarafından sözcük öğretimi sürecinde yanıltıcı eşdeğer sözcükler ile ilgili etkinlikler düzenlenmelidir.

Yabancılara Türkçe öğretiminde özellikle Arap öğrencilere Türkçe ile Arapça arasındaki yanıltıcı eşdeğer sözcükleri içeren kapsamlı bir sözlük hazırlanmalı ve öğretmenler ve öğrencilerin hizmetine sunulmalıdır. Fakat şunu da unutulmamalıdır ki iki diller için hazırlanacak sözlüklerde şekil bilgisine ve anlam bilgisine de önem verilmelidir. Sözcüğün cümle içinde hangi bağlama göre kullanıldığı fark edilmelidir (Lalor ve Kirsner, 2001; Bijsterveld, 2010).

Yanıltıcı eşdeğer sözcükleri öğretmek ve öğrenmek için etkinlikler ve oyunlar düzenlenmelidir. Aynı zamanda, Roca-Varela (2015) Yaptığı makalesinde ifade ettiği gibi, öğrencilere (tahmin oyunları, resim eşleştirme etkinlikleri, cep telefonu uygulamaları) bu çeşitli etkinlikler kullanılması öğrencilere ilginç hâle getirmeye ve motive ettirmektedir (Roca-Varela, 2015: s. 63).

Bunların yanı sıra yanıltıcı eşdeğer sözcüklerin, sözcük bilgisine ve cümle bilgisine göre sınıflandırılması, örneğin dil kesitine (günlük ve resmi dil farkı gibi) ve anlambilimsel farklılıklara (düz anlam ve yan anlamlar farklılıkları) dikkat edilmesi de gerekmektedir (Roca-Varela, 2011; Mattheoudakis ve Patsala, 2007). Beltran (2004-2005) diller arası karşılaştırmalı odak girdinin biçim üzerinden olması gerektiğini ve birinci dildeki karşılıklarının verilmesi gerektiğini savunur. Ana dil ile hedef dil arasındaki karşılaştırmalı yapılan biçim odaklı açıklamalarda yanıltıcı eşdeğerlikten yararlanılabileceğine ve bunun da yabancı dil öğrenimini destekleyebileceğine değinir. İki dil arasındaki farklı kullanımları açıkça göstermek, hedef dil girdisinin daha kolay edinilmesini sağlayacaktır.

İlk ve ortaokullarımızda yoğun bir mülteci nüfusunu temsil eden Suriyeli öğrencilerin ana dili olan Arapça temel alınarak kurgulanmıştır. Arapça ve Türkçe arasındaki dilbilimsel etkileşme, yanıltıcı eşdeğer sözcüklerin öğretiminde önemli bir rol oynamaktadır. Öğretmenin, sözcük öğretiminde ve kullanımında öğrencilerle doğru iletişim kurması gerekmektedir. Öğrenciler, sözcük öğreniminde günümüzün lingua francası olan İngilizce üzerinden çevirilere başvurmaktadır. Bu yönelim de hem Türkçenin hem Arapçanın toplumdilbilimsel ve edimbilimsel (CEFR, 2020) yönünü zayıflatmaktadır. Bunun için günümüzde artık ardışık iki dilli olan Suriyeli öğrencilerin Arapça ve Türkçe dil birikimlerini (repertuvar) daha özgün kullanmaları desteklenmelidir. Bu hususta Öğretmenin, öğrencinin ana dilinin içeriğinin ve mantığının farkında olması, daha sonra öğretim sürecinde Türkçe ile Arapça bulunan ortak sözcüklere özellikle de anlam değişmesine uğrayan yanıltıcı eşdeğer sözcüklere önem vermesi gerekmektedir. Öğretmen ders öncesinde, her etkinlik için ders planında belirtilen materyalleri hazırlamış olmalıdır. Örneğin; kullanacağı çalışma yaprağını hazırlamış, çıktılarını almış olmalıdır. Ardından öğretmen tarafından temaya başlamadan önce hazırlık çalışmasında yanıltıcı eşdeğer sözcükler hakkında sorular sorularak öğrencilerin güdülenmesi sağlanmalıdır. Öte yandan öğretmenler yanıltıcı eşdeğer sözcükleri hakkında araştırmalar yapabilir, zihin haritası hazırlayabilir ve sınıfta öğrencilerin hazırlıklı konuşma yapmalarını sağlayabilir.

Yabancılar Türkçe öğretiminde en önemli birimlerden biri sözcük öğretimidir. Bu yüzden öğretmen yanıltıcı eşdeğer sözcüklerin öğretiminde görsellerden yararlanabilir. Afiş, poster, broşür gibi günlük hayatla bağlantılı görsellerle öğrenciler yanıltıcı eşdeğer sözcükleri kolayca fark edip ezberleyebilir. Örneğin, "sanat" sözcüğü hakkında konuşulduğunda, öğrencinin anlamını daha iyi anlayabilmesi için güzel bir resim konabilir. Öğretmenin gözetimi altında öğrencilerin hem sınıf içinde hem de evde "Sözlük Oluşturuyorum" ile etkinliği, isim veya fiillerle sözlük oluşturmalarına yardımcı olunabilir. Aynı zamanda ana dili Arapça olanlar için yanıltıcı eşdeğer sözcüklerin yer aldığı özel ve kapsamlı bir sözlük de hazırlanmalıdır. Hazırlanacak sözlük iki farklı yaş grubuna yönelik olmalıdır. Çocuklar için günlük hayatta gördüklerini tanıtmak için görsel sözlük hazırlanabilir. Aynı zamanda yetişkin öğrencilere de kapsamlı bir sözlük hazırlanmalıdır. Çünkü yanıltıcı eşdeğer sözcükler sıkıntısını sadece çocuklar değil, yetişkinler de yaşamaktadır.

Öncelikle öğrencinin yaşına ya da sınıf seviyesine göre bilmesi gereken kelimelerin tespit edilmesi gerekmektedir. Ders kitabındaki temaların ve onların kavram/kelime havuzlarının mülteci öğrencilerin yakınsak öğrenme alanlarından olması da bir diğer önemli noktadır. Türkçe ana dil öğretimi için de yaş ve seviyeye göre hangi sözcüklerin ne sıklıkla öğretileceğini belirleyen çalışmalara ihtiyaç vardır. Şimşek, çalışmasında 2023 Eğitim Vizyonu kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca yürütülen "Söz Varlığını Tespit ve Geliştirme Projesi"nden bahseder. Bu projede okul öncesinden 12. sınıfa kadar öğrencilerin sahip oldukları yazılı ve sözlü Türkçe varlıkları tespit edilecek; her sınıf kademesi için Türkçe söz varlığı listeleri oluşturulacaktır (Şimşek, 2020: s.121).

Dil becerilerin gelişimi için bir sözcüğün anlamını bilmek veya onun tanımını verebilmek yeterli değildir. Sözcüğün anlamsal, sözdizimsel ve bağlamsal kullanımını da dikkate almak gerekir. Dilin canlı bir varlık olduğunu kabul edersek hızla değişen dünyamızda anlamlar ve kullanımlar da değişmektedir. Toplumların yaşayış biçimlerine, kendi dil mantıklarına göre de yanıltıcı eşdeğerlik şekillenmektedir. Örneğin, nefes kökünden gelen teneffüs sözcüğü, başlangıçta Arapça ile aynı anlamı, “nefes alıp vermek” şeklinde paylaşıırken, günümüzde daha çok “ders arası” anlamında kullanılmaktadır. Hatta gittikçe de daha az kullanılmakta ve yerine sadece “ara” kelimesi tercih edilmektedir. Lingua franca olan İngilizcenin etkileşimine daha fazla maruz kalındığı bir gerçektir (break-ara/mola).

Burada dikkat edilmesi gereken nokta, sözcük ve bağlam öğretiminden başka yanıltıcı eşdeğer sözcükler, diller arası ve kültürler arası paylaşımlarda da etkin rol almaktadırlar. ADOÇP (CEFR,2020)’nın öngördüğü çoğul dillilik (plurilingualism) ve çoğul kültürlülük (pluriculturalism) için arabulucu bir etkinlik (mediation activity) olarak tasarlanmaları ikinci dil edinimini daha verimli kılmaktadır. Son olarak da iletişimsel yetkinliğin bileşenlerinden olan dilbilimsel yetkinliğin (linguistic competence) daha işlevsel hale gelmesi için de sözvarlığı çeşitliliği (vocabulary range) ve sözvarlığı kontrolünün (vocabulary control) toplumdilbilimsel yetkinlikle (sociolinguistic competence) (CEFR,2020) desteklenmesi öğrencileri öğrenmeye daha çok teşvik etmektedir. Söz varlığının öğretiminde yanıltıcı eşdeğerliğin bu toplumdilbilimsel yönü etkili olmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aksu, R. (2016). Yabancılar Türkçe öğretimi için hazırlanan Türkçe sözlüklerde metod: divânü lügâti't-türk ve bulgâtü'l-müştak örneği. *Aydın Tömer Dil Dergisi*, 1(2), 41-54.
- Arapça Sözlük (ALMAANY SÖZLÜĞÜ). Erişim Tarihi: 19.04.2020, <https://www.almaany.com/ar/dict/ar-tr/%D9%85%D8%B5%D8%B1/>
- Baskın, S. (2012). Türklerin Araplarla ilk münasebetleri ve Osmanlı dönemine kadar Türkçenin Araplara öğretimi. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (ODÜSOBİAD)*, 3(5), 45-53.
- Bayraktar, N. (2003). Yabancılar Türkçe öğretiminin tarihsel gelişimi. *Dil Dergisi*, 119, 58-71. http://turkoloji.cu.edu.tr/DILBILIM/bayraktar_01.php
- Beltran, R. C. (2004-2005). The effects of focus on form in the teaching of spanish-english false friends. *RESLA*, 17(18), 65-79.
- Biçer, N. (2012). Hunlardan günümüze yabancılar Türkçe öğretimi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 1(4), 107-133.
- Biçer, N., Kılıç, B. S. (2017). Suriyeli öğrencilere Türkçe öğretmek için kullanılan ders kitaplarının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(4), 649-663.
- Bijsterveld, A. (2010). Simulating the learning of languages: how bilinguals learn cognates, false friends, and words of different frequencies. BA thesis Artificial Intelligence Supervisors: Ton Dijkstra & Ida Sprinkhuizen-Kuyper Radboud University Nijmegen the Netherlands. http://www.socsci.ru.nl/idak/teaching/batheses/bijsterveld_a_bathesis10.pdf
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, vol. 9, no. 2, pp. 27-40. DOI 10.3316/QRJ0902027.

- Brenders, P., van Hell J. G., Dijkstra, T. (2011). Word recognition in child second language learners: Evidence from cognates and false friends. *Journal of Experimental Child Psychology*, 109, 383-396.
- Bölükbaş Kaya, F., Hançer, F. B., Golynskaia, A. (2019). İki dillilik: tanımı ve türleri üzerine kuramsal tartışmalar. *International Journal of Languages Education*, 7(2), 98-113
- Büyüköz, K.K., ve Hasırcı, S. (2013). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde sözcük öğretimi üzerine bir değerlendirme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(21), 145-155.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2018). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- CEFR. <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4>
- Çağbayır, Y.(2017). Ötüken Osmanlı Türkçesi Sözlüğü.İstanbul: Ötüken.
- Çiftçi, E. (2019). Türkçenin ikinci dil olarak öğretiminde kullanılan “Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe” kitabında kültür aktarımı. *XI. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu*.
- Çiftçi, Ö., Demirci, R. (2019). Ana dili olarak Arapça konuşan öğrencilere Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yanıltıcı eşdeğer kelimelerin rolü. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 628-644.
- Durmuş, O. (2004). Alıntı kelimeler bakımından Türkçe sözlük. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 11(26), 1-21.
- Gençoğlu, C. (2019). Milli bir destekleme ve yetiştirme sistemi modeli: ilkokullarda yetiştirme programı (İYEP). *Milli Eğitim Dergisi*, 48(1), 853-881.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2020). Geçici Koruma: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler. Erişim Tarihi: 19.04.2020, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- İltar, L., Dünder, S. A. (2018). Suriyeli öğrencilere Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan öğretim setleri hakkında karşılaştırmalı bir değerlendirme çalışması. *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(20), 523-539.
- Lalor, E., Kirsner, K. (2001). The representation of “false cognates” in the bilingual lexicon. *Psychonomic Bulletin & Review*, 8 (3), 552-559.
- Mattheoudakis, M., Patsala, P. (2007). English-Greek false friends: now they are, now they aren't. 8th international conference of Greek linguistics. *University of Ioannina*, http://www.linguistuo.gr/cd_web/docs/english/025_mattheoudakisICGL8_Ok.pdf
- Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, Ankara, 20 Mayıs 2019. Açılış Toplantısı, <https://hbogm.meb.gov.tr/www/mill-egitim-bakanligi-turkiyede-gecici-koruma-altindaki-suriyeliler-icin-turkce-dil-egitimi-ve-meslek-egitime-erisimin-arttirilmesi-projesi-acilis-toplantisini-gerceklestirdi/icerik/959>
- Milli Eğitim Bakanlığı (2020). Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri. Erişim Tarihi: Ocak, 2020, https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_01/27110237_OCAK_2020internet_BulteniSunu.pdf
- Nimer, M. (2019). Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin Türkçe dil eğitimi deneyimleri ve kurumsal yapılar. *İstanbul Politikalar Merkezi (İPM)*. Erişim Tarihi: 19.04.2020, <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/72662>
- Özdemir, C. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin tarihçesi. *Alatoo Academic Studies*, 2, 58-65.
- Özkara, Y. (2014). Temel eğitime başlayan iki dilli ve tek dilli çocukların Türkçe sözcük dağarcığının karşılaştırılması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(25), 265-277.

- PIKTES. (2019), *Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe Kitabı*, Ankara: Özgün Matbaacılık.
- Roca-Varela, M. L. (2011). Teaching and learning “false friends”: a review of some useful resources. *Encuentro*, 20, 80-87.
- Roca-Varela, M. L. (2015). English false friends at hand! learning difficult english words through games. *Revista Docencia e Investigación*, 25(2), 47-65.
- Rohde, A. (2018). 5.Bölüm: Sözcük Öğretimi, 93-121.İçinde *EU-Speak-3 Avrupa’da Başka Dilleri Konuşanlar: Yetişkin Yaştaki Göçmenler ve Göçmenlerle Çalışan Öğretmenlerin Eğitimi*. Derleyen:Belma Haznedar. <https://research.ncl.ac.uk/eu-speak/project-finalbookinfivelanguages/turke/Turkish-%20Multiplier%20Complete-With%20Cover.pdf>
- Şemseddin Sami. *Kamus-ı Türkî*.
- Şimşek, Ş. (2020). Dizilerle Kelime Öğretimi Gülse Birsel’in Jet Sosyete Dizisi Örneği. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, 115-122.
- TDK (Türk Dil Kurumu), Güncel Türkçe sözlük. Erişim Tarihi: 19.04.2020, <https://sozluk.gov.tr/>
- Uğur, F., Azizoğlu, N. İ. (2016). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarının sözcük öğretimi açısından değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(1), 151-166.
- Vrbinc, M., Vrbinc, A. (2014). Friends or foes? phraseological false friends in English and Slovene. *Arbeiten aus Anglistik und Amerikanistik*, 39(1), 71-87.
- Yaylacı, Y., Argynbayev, A. (2014). English-Russian false friends in elt classes with intercultural communicative perspectives. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 122, 58 – 64.
- Zorbaz, K. Z. (2013). Yabancılarla Türkçe öğretiminin tarihî seyri. (ed. Mustafa Durmuş, Alpaslan Okur) *Yabancılarla Türkçe Öğretimi El Kitabı*, 2. Bölüm, 159-169.